

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2012 rd

Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2010

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 september 2011 Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2010 (B 15/2011 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitiekanslern i statsrådet Jaakko Jonkka, biträdande justitiekansler Mikko Puumalainen och kanslichef Kimmo Hakonen, Justitiekanslersämbetet
- lagstiftningsråd Tuula Majuri, justitieministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

I den allmänna översikten i justitiekanslerns berättelse presenteras justitiekanslerns uppgifter. Dessutom redogörs där för justitiekanslerns verksamhet i statsrådet, övervakningen av de grundläggande och mänskliga rättigheterna, ställningstaganden av mera vittgående betydelse, laglighetskontrollen av förvaltningen, laglighetskontrollen av kommunalförvaltningen och övriga självstyrelsesamfund och tillsynen över advokatväsendet. De viktigaste iakttagelserna i laglighetsövervakningen av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är sammanställda i ett och samma kapitel. I berättelsen finns också statistik över justitiekanslersämbetets verksamhet.

I berättelsen ingår för andra gången, i överensstämmelse med utskottets förslag, allmänna inlägg från justitiekanslern och biträdande justitiekanslern (GruB 12/2009 rd, s.1, GrUB 5/2009 rd, 1). Justitiekansler Jonkka granskar i sina inledande ord tillräckligheten i informationsstyrningen av kommunernas välfärdstjänster. Han konstaterar att informationsstyrningen inte nödvändigtvis i alla situationer på det sätt som grundlagen förutsätter tillräckligt väl tryggar tillgången på centrala serviceformer. Med tanke på laglighetskontrollen är det relevant att endast efterlevnaden av förpliktande bestämmelser övervakas. Biträdande justitiekansler Mikko Puumalainen behandlar i sitt inlägg lagreformer som trätt i kraft under verksamhetsåret och som berör lagstiftningen om de högsta laglighetsövervakarna. Dessutom fortsätter han den diskussion om likabehandling som han inledde i föregående berättelse.

Justitiekanslerns verksamhet i siffror

Under verksamhetsåret inkom det 1 843 klagomålsärenden (1 762 år 2009) till justitiekanslern

och 1 853 (1 748) avgjordes. Antalet inkomna och avgjorda klagomål har ökat något under det senaste året. Det som var positivt i jämförelse med föregående år var att fler klagomål avgjordes än det kom in. Åtgärdsärendena ökade procentuellt (17 %) i proportion till antalet inkomna klagomålsärenden jämfört med året innan. Mediantiden för avgörande av klagomålsärenden ökade fortsättningsvis till 6,9 veckor (mot 6,8 veckor året innan), medan genomsnittstiden för avgöranden sjönk med en vecka dvs. till 26,8 veckor.

I början av verksamhetsåret fanns det ännu ett anhängigt ärende från 2006 och till 2011 överfördes ett ärende som anhängiggjordes 2007. I fråga om enstaka ärenden kan dröjsmål med behandlingen anses vara ett undantag. Men i skenet av statistiska uppgifter ser det ändå ut som om antalet ärenden som överförts från föregående år har ökat. Utskottet lägger vikt vid att ärendena behandlas så snabbt som möjligt, vilket nu också blivit lättare efter de ändringar i lagstiftningen om justitiekanslern som trädde i kraft under verksamhetsåret. Justitiekanslerämbetet kunde dessutom överväga att, på samma sätt som justitieombudsmannens kansli, ställa som mål att klagomålsärenden ska behandlas inom ett år.

Utskottet har inte gått närmare in på enskilda avgöranden och ståndpunkter.

Förundersökning av ett ministeransvarighetsärende

I avsnittet "Ställningstaganden av mera vittgående betydelse" ingår en promemoria som utgjorde bilaga till en anmälan från justitiekanslern under 2010 års riksmöte till grundlagsutskottet i ett ministeransvarighetsärende. Justitiekanslern konstaterade i promemorian att bestämmelserna i grundlagen och ministeransvarighetslagen innebär att justitiekanslern inte har möjlighet att inleda förundersökning mot en medlem av stats-

rådet på grund av misstanke om tjänstebrott. Enligt justitiekanslern är det endast grundlagsutskottet som kan pröva om förundersökning ska inledas.

I sitt utlåtande om förslaget till revidering av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen behandlade utskottet frågan (GrUU 66/2010 rd). Utskottet konstaterade att situationen när det gäller de högsta laglighetsövervakarnas rätt att förordna förundersökning i ministeransvarighetsärenden är oklar. Utskottet ansåg ändå att såväl den tolkning som förs fram i propositionsmotiven som justitiekanslerns tolkning är för långtgående. Med stöd av 4 § i ministeransvarighetslagen kan grundlagsutskottet när det behandlar ett ministeransvarighetsärende be att riksåklagaren vidtar åtgärder för att förundersökning ska förrättas. Grundlagsutskottet ansåg att bestämmelsen intet kan tolkas så att de högsta laglighetsövervakarna inte själva kan inleda förundersökning i ett ministeransvarighetsärende. Paragrafen finns i lagens 2 kap. som har rubriken Behandling av ministeransvarighetsärenden i riksdagen. Förarbetena till ministeransvarighetslagen antyder inte heller att meningen när lagen stiftades skulle ha varit att rubba de högsta laglighetsövervakarnas befogenheter på denna punkt.

Utskottet konstaterar i överensstämmelse med sitt tidigare ställningstagande att det nuvarande oklara läget är otillfredsställande och att det är nödvändigt att statsrådet vidtar åtgärder för att förtydliga de högsta laglighetsövervakarnas behörighet i ministeransvarighetsärenden.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

har ingenting att invända mot berättelsen.

Helsingfors den 14 juni 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
vordf. Outi Mäkelä /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Tarja Filatov /sd
Kalle Jokinen /saml
Ilkka Kantola /sd

Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf
Anna Kontula /vänst
Markus Lohi /cent
Raimo Piirainen /sd
Tapani Tölle /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Timo Tuovinen.